

Torslund – berättelser

Innehållsförteckning:

**Maria Johannesdotter och Maria Sofia Lindström
på Torslund sid 2**

**Drottning Josefinas räddningsanstalt för vanvårdade barn
i Kronobergs län och gossen Johan Stark på Torslund sid 8**

Maria Johannesdotter och Maria Sofia Lindström på Torslund.

På Fägerstad prästgård satt pastor Peter Andersson den 22 oktober 1860 och författade en ansökan till direktionen för H. Majestät Josefinas Räddningsanstalt för vanvårdade barn inom Kronobergs län. Skrivelsen började: "Undertecknade får ödmjukt anmäla frånfallna och vanvårdade Flickan Maria Johannisdotter från Södreqvarn i Furuby Socken till fostervård."

Hennes föräldrarna var mjölnaren Johannes Jonasson och Christina Persdotter. Modern dog den 2 december 1859 och efterlämnade tre små barn, varav Maria var den äldsta, född den 22 november 1853. Efter hustruns död måste mannen lämna sin befattning som mjölnare, eftersom han var begiven på starka drycker. Därefter försvann Johannes från socknen. Barnen som överlämnades åt fattigdom och vanvård vistades för tillfället hos fattiga släktingar. De yngsta syskonen skulle försörjas av fattigvårdsstyrelsen, men prästen oroade sig för Maria som han betecknade som ett "böjeligt barn", allt för mycket överlämnat åt sig själv. Utan föräldrars kärlek och vård hade hon vid sex års ålder börjat visa vanarter som med tiden kunde bli vådliga. Därför anmäldes denna fattiga och vanvårdade flicka till direktionen för Räddningsanstalten med anhållan om hjälp. Om ansökan godkändes, föreslog pastor Andersson "ett beskedligt barnlöst folk, som lovat taga flickan i fostervård", och nämnde hemmansägaren Peter Johan Andersson, som bodde på den del av Attsjö Torsagård som kallades Torslund. Vid denna tid var gifta kvinnor ännu omyndiga och förmodligen är det förklaringen till varför inte den tilltänkta fostermoderns namn angavs. Hon hette Johanna Petersdotter och var född i Ekeberga socken.

Ansökan beviljades och den 22 november 1860, samma dag som Maria fyllde sju år, åkte hennes blivande fosterfar till Växjö för att skriva kontrakt med Drottning Josefinas Räddningsanstalt. Han förband sig att föda, kläda och kristligt uppfostra flickan Maria och att öva barnet inom jordbruk eller annan näring som hon kunde ha anlag för. Ersättningen på tjugo kronor betalades ut i slutet av varje halvår och vid besöket hos skattmästaren skulle kontraktet uppvisas och samtidigt måste ett nyligen utfärdat prästbetyg, som styrkte att barnet ännu levde och uppfostrades väl, inlämnas. Kontraktet gällde under ett år och kunde därefter förlängas, men om barnet vanvårdades eller försumrades skulle det flyttas till ett annat fosterhem. I november 1861 rapporterade Furubys folkskollärare Peter Magnus Andersson att fosterflickan Maria hölls i folkskolan af sina respektive fosterföräldrar, att hon läste rent innantill och kunde något mer än Luthers lilla katekes utantill. Flickan erhöll god och "christelig" uppfostran, vilket han med gott samvete ville erkänna och betyga. Tack vare regelbundna rapporter kan vi följa Marias framsteg. I maj 1862 kunde hon dessutom läsa upp förklaringarna till om med sjunde budet utantill. Flickan närvarade regelbundet i skolan och blev kristligt vårdad och uppfostrad. Ett halvår senare noterades att Maria uppförde sig sedligt och kunde andra huvudstycket på förklaringen utantill och i maj 1863 klarade hon också att framsäga det tredje huvudstycket. Folkskollärare Andersson var mycket nöjd med sin elev och noterade den 20 maj 1865 att fosterfadern Peter

Johan Andersson hade blivit kyrkvård och att Maria Christina läser försvarligt innantill och utantill kunde läsa upp hela katekesen samt något mer än halva "Biblisk historien". Flickan förbättrades alltmer till seder och uppförande. Våren 1866 bevistade hon repetitionsförhör i skolan, men framför allt fick hon konfirmationsundervisning och admitterades till Herrns heliga nattvard för första gången i april 1868. En månad senare utexaminerades flickan från folkskolan. Femton och ett halvt år gammal betraktades Maria som vuxen nog att försörja sig själv. Sista utbetalningen från Drottning Josefinas Räddningsanstalt skedde den 26 maj 1869, men för Peter Johan och hans fru Johanna var Maria en älskad fosterdotter och bodde kvar på gården.

Fyrtiosju år gammal hade Johanna Petersdotter givit upp hoppet att få biologiska barn. Sommaren 1847 adopterade paret på Torslund den treåriga Maria Sophia Lindström från Katharina församling i Stockholm och upprättade ett testamente som gjorde flickan till bröstarvinge. I november samma år fyllde Maria Johannesdotter 19 år och fosterföräldrarna planerade för hennes framtid. Eftersom Maria inte var arvsberättigad, kunde de inte räkna med att få henne bortgift med en bondson, men också bonddöttrar brukade tjäna som pigor på andra gårdar innan de gifte sig; för att vidga sina vyer, lära sig mer om att sköta ett hushåll, och tjäna lite pengar. Marias fosterföräldrar ordnade så att hon fick anställning på Attsjö Norregård hos den välbeställda bonden Carl Gustaf Johannesson. Ett år senare flyttade Maria hem igen och den 14 april 1874 gifte hon sig med Nils Daniel Andersson. Han var fem år äldre och född på torpet Marbäckshult i Dädesjö, men hade växt upp på Norratorp under Attsjö Norregård, på en av byns stenrikaste marker. Föräldrarna Anders Petter och Catharina var väl sedda i byn och deras äldste son Nils Daniel hade gjort väl ifrån sig både i skolan och på husförhören. Efter konfirmationen började pojken att 16 år gammal tjäna som dräng först på Attsjö Norregård och sedan på Södregård. De följande sex åren arbetade Nils Daniel på Båtsmansgård, som var en stor och välskött bondgård med stor skogsareal och ägdes av Åryd bruk. Ynglingen arbetade hårt både i jordbruket och i skogen och fick goda vitsord. Dessutom var han liksom sina föräldrar en god kristen. Tjugosju år gammal blev Nils Daniel brukare av Torslund och tog ett ordentligt steg uppåt på den sociala rangskalan. Fosterföräldrarna bodde kvar som ägare av gården och uppbar undantag. Drygt nio månader efter bröllopet födde Maria tvillingpojkar, men den ena var död vid födseln. Sedan blev det barn ungefär vart annat år, sammanlagt fem söner och sju döttrar.

År 1880 hade fosterfadern Peter Johan valts till kommunalstämmans ordförande och bestörtningen blev stor när han plötsligt dog av en stroke endast 59 år gammal. När sorgeåret var till ända, köpte änkan 153/333 mantal Håkansgård i Furuby och flyttade dit med adoptivdottern Maria Sofia Lindström. Kort därefter, gifte Johanna om sig med drängen Carl August Andersson från Norratorp. Han var 25 år yngre än sin brud och svåger till fosterdottern Maria. Efter bröllopet 1881 blev Carl August ägare av gården, som han framgångsrikt drev. På Håkansgård upprättades en handelsbod, som med tiden blev mycket välsorterad vad det gällde textilier. Flera av Carl Augusts brorsbarn från Torslund tjänade på Håkansgård, t.ex. Johan August Nilsson, som först var dräng och sedan blev arrendator. Därefter kunde farbror Carl August ägna sig åt handelsboden på heltid och titulerades då "Handlanden".

Hösten 1884 började Johan August Karlsson som dräng på Getingagården och honom kände Maria Sofia på Håkansgård väl, för två år tidigare hade han arbetat granngårds på Furuby Prästgård. Då var hon bara tolv år, men nu var Maria Sofia nästan fjorton och ett halvt och konfirmerad. Johan August föddes på Getingagården där hans far Carl Magnus Sigfridsson var arrendator 1863-1870. Sedan bodde de på soldattorp No 36 i Furuby, för att 1887 flytta till moderns hemförsamling Hemmesjö, där den fattiga familjen med åtta barn blev torpare. Året Johan August fyllde femton, fick han komma till Anders Sigfridsson på Fägerstad Röagård och blev samtidigt konfirmerad i Furuby. När morbror Carl Gustavsson blev arrendator på Getingagård och Johan August städslade sig där som dräng 1884, var det en cirkel som slöts. Under de tre kommande åren lärde han och Maria Sofia känna varandra väl. Våren 1887 fyllde hon arton år. Johan August var fem år äldre, bredaxlad och stark och huvudet högre än Maria Sofia. Ungdomarna älskade varandra innerligt och ville förlova sig, men mor Johanna hade andra planer. Det var helt otänkbart att hennes lilla flicka, som en gång skulle ärva Torslund, fick gifta sig med en fattig bonddräng med dåliga framtidsutsikter. Johan August och Maria Sofia var däremot övertygade att deras kärlek kunde övervinna alla hinder. Hans familj hade flera vänner som tidigare utvandrat till Parkers Prairie i Minnesota. Deras brev uppmuntrade Johan August att komma efter och garanterade honom arbete. Hösten 1887 emigrerade han till Amerika för att jobba ihop tillräckligt med pengar och sedan hämta sitt livs kärlek till Amerika, där de skulle gifta sig och leva. Maria Sofia lovade att vänta på honom.

Resan över Atlanten tog tre veckor. Färdkost ingick inte på båten, utan passagerarna måste själv ta med mat som skeppsskorpor, hårt bröd, saltat kött och ost. När Johan August tjugotvå år gammal anlände till Minnesota hade han redan avtalad anställning hos John G. Nelson. I Alexandria möttes han av en ung man som körde ett oxspann. Efter trettio kilometers färd i maklig takt anlände de sent på kvällen till Parkers Prairie. Där ägde John G. Nelson en stor farm. Han var född på Furuby Olsagård och fadern Nils Daniel Andersson hade varit kyrkovärd. Familjen emigrerade redan 1854 till Chisago County. John G. växte upp vid indiansjön Ki Chi Saga och det var där Vilhelm Moberg planterade sina utvandrare Kristina och Karl Oskar. Arton år gammal anmälde sig John G. som frivillig till inbördeskriget och enrullerades i kompani C vid Minnesotas sjunde regemente tillsammans med Carl Glader och flera andra män med sina rötter i Furuby socken. I augusti 1862 härjades Minnesota av the Dakota War och när kompani C sattes att vakta en indianagentur, blev de belägrade av femhundra uppretade Ojibwekrigare. Samma höst marscherade Minnesotas sjunde regemente till Mankato där kompani C, "the Lumbermen Company", beordrades att bygga en stor schavott på stadens torg och att vakta de trettioåtta dödsdömda Dakotakrigarna de sista dygnet innan avrättningarna – något som gjorde ett outplånligt intryck på den unge John G. (Läs mer i boken "En man som hetade Glader".) Därefter flyttades Minnesotas sjunde regemente ner till södern. De deltog inte i många strider, men for illa i extrem hetta och väta under ett till synes ändlöst och meningslöst marscherande. Det rådde brist på mat och de sov på marken, ofta under bar himmel. Efter krigsslutet begav sig John G. och hans äldre bröder med sina familjer norrut och var bland de första som tog sig jungfruligt land i Parkers Prairie. Bröderna kunde köpa stora jordlotter och blev välbeställda farmare. John G. engagerade sig i samhällsbyggandet och blev så inflytelserik att han hade kunnat bli vald till delstatssenator, om det inte varit för hans hetsiga humör. Hos denne stridige man blev Johan August dräng.

Sommartid arbetade den unge svensken i jordbruket och övrig tid på ett sågverk som Nelson ägde i Motley, Minnesota. För att lära sig sitt nya hemlands språk gick Johan August på kvällskurser i engelska. Efter två år hade John August Sigfrid, som han nu kallade sig, arbetat ihop tillräckligt med pengar för att hösten 1889 återvända till Småland. Nu skulle han hämta hem sin blivande fru. I Växjö gav Maria Sofia och Johan August varandra äktenskapslöfte, men hon var bara 20 år och kunde inte gifta sig med vem hon vill, inte förrän den 22 mars 1890 när hon fyllde 21 år. Mor Johanna tillät inte sin dotter att resa till en liten stad på den amerikanska prärien för att gifta sig med en bonddräng och det äktenskapslöfte, som hade registrerats av prästen i Växjö den 6 november, avregistrerades den 7 december. Ensam och bedrövad återvände John August till prärien. Maria Sofia ville inte veta av sin mor och tog i stället tjänst som piga hos en maskinist Svensson med fru och sju barn i Växjö. Året därpå fick hon anställning hos stadsläkaren Goldkuhl, som hade en hustru från Uppsala och åtta barn. När tjänstetiden gick ut i slutet av oktober 1891 återvände inte Maria Sofia till Furuby utan flyttade i stället till sitt gamla hem Torslund där hon fick bo hos sin fostersyster. Slutligen ve knade mor Johanna och den 18 maj 1892 sålde hon och Carl August Torslund, till Maria Sofia Lindström med förbehållet att fastigheten inte fick tillträdas förrän den 14 mars året efter Johanna hade avlidit. Det blev en halv seger för adoptivdottern som redan den 26 maj 1892 befann sig ombord på amerikabåten när den lade ut från kaj i Malmö hamn. Via Alexandria i Minnesota, nådde den blivande bruden Parkers Prairie och gifte sig i lånad brudklänning. Hennes egen låg nerpackad i bagaget som kommit på villovägar och inte kom fram förrän det var höst. På grund av sitt stora politiska engagemang, spenderade John G. Nelson inte mycket tid hemma på farmen. Mrs Nelson blev sjuk och gav sig av till Kalifornien. Johan August blev "rättare" på farmen medan hustrun Sophia fick ansvara för hushållet. Två år senare var hon mor till två små döttrar. Eftersom farmen dessutom hade inhyrda arbetare i maten, anställdes ett hembiträde.

Den 15 augusti 1900 dog Johanna Petersdotter på Håkansgård och den 11 januari 1901 avled också Carl August. Den 13 mars 1901 förrättades gemensam bouppteckning som visade ett överskott på 13 240 kr. Enligt släktutredningen var 24 personer arvsberättigade. Carl August Anderssons enskilda egendom värderades till 9 099 kronor och bestod främst av 331/2136 Håkansgård, värderad till 5900 kr. Brorsonen Johan August Nilsson, som redan arrenderade Håkansgård, köpte fastigheten och blev självägande bonde. Handelsboden med inventarier och utrustning uppskattades till 1188 kronor. Där fanns ett fåtal matvaror som havregryn, risgryn, bruna bönor, sirap(100 kg) och 427 kg kaffe á 80 öre, men också galoscher, filter, tröjor och halsdukar av ylle samt 49 par trätofflor. Färdigsydda kläder var det ont om, förutom fem stycken bättre och ett och ett halvt dussin sämre kalsonger, men affären hade ett rikt sortiment av tyger; allt från tjockt vadmal och mollskinn till rödrutiga klänningstyger och sammet. Karl Edvard Nilsson från Torslund, flyttade in på Håkansgården och köpte affärsrörelsen. 1905 gifte han sig med Jenny från Lillagård, byggde senare affären på Lillängen och blev hela Furubys "Nisse handlare".

När Maria Sophia i Parkers Prairie, efter moderns död, tillträdde Torslund skulle hon erhålla visst lösöre: några kreatur, åker- och körredskap samt Johannas möbler och husgeråd från fastigheten, sammanlagt värt 630 kronor. Hennes intressen bevakades av Carl Gustafsson på Furuby Getingagård. Mrs John August Sigfrid, som Maria kallades av yankees, dröjde med att

avyttra Torslund och slutligen såldes fastigheten på exekutiv auktion lördagen den 23 januari 1904. Enligt en kungörelse i Smålands posten i december 1903, uppmanades de som hade fordringar att då bevaka sin rätt. Nils Daniel Andersson köpte Torslund, som han hade arrenderat under trettio år och blev äntligen självägande bonde. Han och Maria hade haft mycket att glädja sig åt, men hade också sörjt de barn som inte nådde vuxen ålder. Störst var saknaden efter deras två små döttrar som dog i difteri i november månad 1888; Vendela Maria tre år och Hilda Sofia ett och ett halvt. Det hade gått bra för Maria och Nils Daniels barn som nådde inte vuxen ålder, t.ex. gifte sig äldsta dottern Hilma med hemmansägare Emil Eriksson på Furuby Hanagård och 1921 tog yngste sonen Ville över Torslund. Genom Drottning Josefinas Räddningsanstalt fick Maria Johannesdotter ett liv väsensskilt från hur det annars kunde blivit för en liten fattig föräldralös flicka, född i Furuby socken 1853.

Arvet från Sverige kom väl till pass hos den raskt växande familjen i Parkers Prairie. Här står John Sigfrid, hustrun Sophia och de åtta barnen ordentligt påpälsade utanför sitt hem ca 1908.

Photo: Courtesy of Nina West.

Sophia och John med sina vuxna barn, en till synes välmående familj. Inte alls den bild som mor Johanna på Torslund hade målat upp, när hon 1889 förhindrade Sofia att gifta sig med Johan August.

Photo: Courtesy of Olena Taylor

Källor förutom kyrkoböcker:

Bouppteckning efter Johanna Petersdotter och Carl August Nilsson 1901. Konga häradsrätt FII:63 (1901-1902) Arkiv Digital.

Drottning Josefinas Räddningsanstalt för vanvårdade barn i Kronobergs län. Kontrakt N:o 46 i volym D1b:1. Maria Johannesdotter 1860-1872. Kronobergsarkivet.

Kungörelse ang. exekutiv auktion av Torslund. Smålandsposten 1903-12-07. Riksarkivet.

Linn, John. e-post 2022-07-07. Information om Maria Sofia Lindström och John August Sigfrid i Minnesota.

Ryden, Sigrid (Teddy) Ebba: *Days of my life*.

Stefansson, Bodil. En man som hetade Glader. Kapitel 18, 34, 37 ang. John G. Nelson.

West, Nina. e-post 2022 och 2023. Information om Maria Sofia Lindström och John August Sigfrid.

Drottning Josefinas räddningsanstalt för vanvårdade barn i Kronobergs län och gossen Johan Stark på Torslund.

Josefina av Leuchtenberg, som var gift med Oskar den förste, var redan i ungdomen intresserad av sociala frågor och spenderade stora summor av sin privata förmögenhet på välgörenhet. Barn som led nöd engagerade henne varmt och 1847 lånade hon ut sitt namn till en nybildad förening i Växjö; Drottning Sofias Räddningsanstalt för vanvårdade barn i Kronobergs län. Ordförande var landshövdingen greve Carl Mörner och i styrelsen ingick flera andra bemärkta personer. Verksamheten finansierades främst av Växiö läns sparbank, privata sponsorer och medlemsavgifter. Sockenprästen utsåg barn i åldern sju till sexton år, som levde i social misär, för att utackorderas till lämpliga fosterhem. Vissa av dessa barn drog omkring och överlevde genom att stjäla eller begå andra brott. De fosterhemsplacerade följdes upp av präst och lärare och rapporterna journalfördes. När barnavårdsnämnder infördes blev denna slags föreningar överflödiga. Bevarade handlingar finns att studera på Kronobergsarkivet i Växjö.

Sommaren 1863 såg det mörkt ut för gossen Johan Vilhelm Stark. Pastor Peter Andersson på Fägerstad prästgård var bekymrad och hade länge försökt ordna en fosterhemsplacering för pojken, men inte funnit någon som var beredd att ta emot honom. Johan föddes den 24 maj 1852 på soldattorpet under Hessle Norregård i Hovmantorps socken. Fadern Johannes Stark, som var indelt soldat, avled i slutet av april 1862. Pojkens mor Ingrid Håkansdotter led av svårartad fallandesot (epilepsi) och kunde inte ta hand om sig själv och långt mindre sina fyra små barn. Efter sin fars död lämnades äldste sonen Johan vind för våg. Han drev omkring i byn, snattade, ljög och lärde sig odygder. Enligt prästen hade gossen ett livligt och hårt lynne och kanske var det därför som ingen var beredd att ta emot honom. Fast den tioårige pojkens skolgång hade blivit försummad, kunde han läsa någorlunda innantill och klarade att utantill läsa upp huvudstyckena på förklaringarna till budorden. I slutet av augusti 1863 hade pastor Andersson, efter flera misslyckanden, äntligen fått tag på en fosterfar till den vanvårdade gossen, nämligen hemmansägaren Peter Johan Andersson på Torslund i Furuby. Prästen ansökte ödmjukt hos Drottning Josefinas Räddningsanstalt i Växjö om att gossen skulle bli fosterhemsplacerad och förordade Peter Johan och hans hustru. Båda var kända för sin gudsfruktan, de hade det väl ställt, var barnlösa och skulle säkerligen uppfylla sina förpliktelser som fosterföräldrar samvetsgrant. I fosterlön fick de 40 kronor per år, det gängse arvodet. Kontrakt upprättades den 1 oktober 1863.

År 1865 skrev både prästen och folkskolläraren positiva rapporter till Räddningsanstalten: Gossen Johan Vilhelm Stark blev omsorgsfullt vårdad och uppfostrad. Han närvarade noggrant vid undervisningen och efter terminens slut fortsatte han att studera hemma och kunde nu hela katekesen och halva den Bibliska historien utantill. Dessutom hade hans seder förbättrats. Våren 1867 förbereddes Johan inför konfirmationen. Pastor P. Andersson meddelade att var och en av de övriga konfirmanderna skulle få en fullständig bibel av Svenska bibelsällskapet och det vore önskligt att även denne gosse finge en bibel. Johan hade "emottagit Herrens Heliga Nattvard den 5 maj 1867 med godkända kristendomskunskaper".

Folkskollärare P.M. Andersson rapporterade att fosterpojken efter fullgjord undervisning fått godkända avgångsbetyg från Folkskolan. Fastän Stark nu inte betraktades som gosse utan vuxen nog att försörja sig själv, stannade han kvar ytterligare två år på Torslund. Sverige hade drabbats av missväxt och svält under det kalla året 1867 och det torra året 1868. De som hade råd emigrerade till Norra Amerika, de fattiga utvandrade till Danmark och Tyskland. Den 20 april 1869 begav sig Johan Stark till Tyskland, där många invandrare fick arbeta som drängar och pigor, vissa under usla förhållanden. Efter sju år återvände Johan till sin mor i Hovmantorp.

I september 1877 var han skriven i Kalmar län och arbetade på Blistena Rusthåll utanför Västervik. Inte långt därifrån på Överums järnbruk, bodde och arbetade hjälpsmeden Carl Otto Köhler sedan 20 år. Den 10 november samma år gifte Johan Vilhelm Stark sig med hans dotter Johanna Wilhelmina Köhler och sex månader efter bröllopet föddes dottern Gertrud. År 1879 flyttade familjen till det närbelägna Fästad i Lofta socken och slog sig ner i banvaktarstuga N^o26. Resten av sitt liv kom Johan Stark att tjänstgöra som banvaktare. Han skulle bevaka och besiktiga sin sträcka av järnvägen minst en gång per dag, antingen till fots eller via dressin. Dessutom skulle han ansvara för reparationsarbeten på "sin" del av banvallen. Lönen var låg men arbetet ganska fritt och anställningen säker. Banvaktarstugan var en tjänstebostad som byggdes av järnvägen men underhölls av banvaktaren. I trädgården som omgav huset odlade familjen grönsaker och frukt för att dryga ut hushållskassan. När barnaskaran var stor blev det ont om utrymmet i de små stugorna – som hos Johan och Johanna. Under tjugofem år föddes tretton barn. De tre äldsta barnen var flickor som uppnådde vuxen ålder. Wilhelmina gjorde som sin far och gav sig i ungdomen utomlands, men inte till Tyskland, utan till England. Först besökte hon London 1901. Sedan bosatte hon sig där 1906, men dog 1913. I augusti 1887 hade banvaktarfamiljen drabbats hårt när den treåriga Carl Wilhelm och de halvårsgamla tvillingbröderna dog av difteri. Året därpå föddes en ny Carl Wilhelm och han uppnådde vuxen ålder. Tre av de fem sista barnen blev vuxna, men Gustav Birger dog som spädbarn och Borg Olof drunknade 1908 när han elva år gammal åkte skridsko på svag is. Sonen Knut Otto, som var volontär vid andra Livregementet i Kalmar, dog 1911 av lunginflammation under ett läger på Malmen. Han blev 20 år.

Soldatsonen och f.d. fostergossen vid Drottning Josefinas Räddningsanstalt för vanvårdade barn, Johan Stark, dog på Skramstad banvaktarstuga i Gamleby socken 1915. Då var han 63 år och hade överlevt fem av sina söner och en av sina döttrar. Han överlevde, men kan man verkligen leva efter att ha förlorat sex barn, eller existerar man bara? Hustrun Johanna avled 1941 på ålderdomshemmet i Lofta. Hon blev 84 år.

Källor förutom kyrkböcker:

Drottning Josefinas Räddningsanstalt för vanvårdade barn i Kronobergs län. Kontrakt N:o 54 i volym D1b:1. Johan Vilhelm Johansson Stark 1860-1872. Kronobergsarkivet.

Andersson, P. O. Drottning Josefinas Räddningsanstalt för vanvårdade barn i Kronobergs län. Kronobergsboken 2020.